

PREFAȚĂ

Învățământul istoriei pentru fete se face și azi pe manuale în care nici nu e vorba de ceia ce au isprăvit în viața țerii, ca muncă, economie, înțelepciune și iubire de familie, devotament față de moșie, înaintașele lor, care nu odată au sprijinit în lupte grele și în mari suferinți pe soții lângă cari au stat.

Va veni vremea când vom preface manualele de istorie așa încât în ele să se găsească pomenirea cu laudă a celor care, blânde și totuși energice în ceasurile mari, au sămănat cu cele de astăzi la fire și la suflet. Dar la noi cu greu iese cineva din sfânta rutină, mai ales când o găsește și în țerile de mai veche civilizație, ba se mai și supără pe cine, cu gând bun, se atinge de datinele rele sau neîndestulătoare.

Deocamdată, și pentru cealaltă lume femeiască, dar și pentru școlărițele noastre de curs superior, am strâns un număr de scrisori de femei, care se pot adăugi la cele de Domni și de boieri (reunite la ediția a doua într-un singur volum), de negustori și de meșteri, așteptând și scrisorile de clerici, la care mă gândesc.

Mi s-a obiectat, în reforma învățământului, căreia sânt sigur că și sufletele cele mai înveninate astăzi vor sfârși prin a-i face dreptate, că, în sistemul introdus de mine ca ministru al Instrucției, ca să se plece de la vremile de azi, cunoscute elevilor, e gimnasiu, pentru a se sui apoi cuminte pe scara vremilor, căutând pretutindeni în cărți de cetire nota contemporană, singura în care vibrează o epocă în adevăr, asemenea scrisori istorice nu sânt „interesante” și că limba lor e neînțeleasă.

E neînțeleasă limba veche pentru cine e deprins cu limba stricată de azi. Dar de la graiul curat al trecutului mai avem lecții de luat. Iar „interesul” nu e legat numai de fapte politice și de vărsări de sânge, ci de ceia ce alcătuiește esența morală în desvoltarea neamului nostru.

Am pornit de la începutul veacului al XVI-lea și am înaintat până la regina Elisabeta, de la care am căutat ce e mai simplu, mai sincer, mai puțin „literar”, pentru a fi în notă. Scrisorile în limba franceză, care a fost, un timp, în clasele de sus de la noi, limba usuală, le-am lăsat în original¹.

Mă gândesc, dacă aş fi sigur că-mi iese cheltuiala, să reeditez *Viața femeilor în trecutul românesc și Din faptele străbunilor* (în care e istoria Românilor în cuvintele cronicilor). Primirea ce se va face acestei cărți va hotărî.

Încheiu cu sentimente, față de copile și de învățătoarele lor, pe care nu le pot distruge nedreptățile grămădite asupra bătrânețelor mele.

N. Iorga

---

¹ Ediția de față include și traduceri din franceză ale scrisorilor, efectuate în redacție (n. ed.).

SCRISORI DE FEMEI

I

Doamna Voica a lui Mihnea cel Rău¹

1

1511

Din mila lui Dumnezeu Io Mihnea, Voevod și Domn al întregii țeri a Ungrovlahiei, și eu Voica, cu mila lui Dumnezeu Doamnă, care amândoi împreună am stăpânit în Țara Românească. Deci, eu, Doamna Voica, scris-am această carte a mea, fiindcă Domnul meu Mihnea Voevod a fost trimes din Țara Românească niște argint și aur în mâinile județului și celor 12 pârgari din Brașov, ca să-l facă cești de argint aurite, 24 pentru fiica sa Ruxandra, ca să-i fie de zestre, în urmă l-a ajuns pe Domnul meu moartea², în mijlocul cetății Sibiului, și am trimes la Înălțimea Sa Craiul pentru acele cești din Brașov, ca să mi se dea ceștile în mâinile mele. Deci aceștia mi-au dat în mâinile mele douăzeci și trei de cești, iar de o ceașcă care lipsește ei au dat socoteală că a luat-o mai înainte Mircea³. Deci am primit în mâinile mele douăzeci și trei de cești, și în locul ceștilor ce am primit dau această carte a mea și o altă carte Înălțimii Sale Craiului, ca județul și pârgarii din Brașov să

---

¹ Mihnea cel Rău (1462-1510), fiu al lui Vlad Țepeș, Domn al Țării Românești (1508-1509). Cronica descrie faptele care i-au adus porecla: „Apucând domnia, îndată se dezbracă lupul de pielea oii [...] și prinse pe toți boierii cei mari și aleși, muncindu-i cu multe munci cumplite și le lua toată averea, și se culca cu jupânesele lor și cu fetele lor înaintea ochilor lor. Unora le-a tăiat nasurile și buzele, pe alții i-a spânzurat și pre alții i-a înecat”... (cronicarul Gavril Protul) (n. ed.).

² A fost ucis de pribegi.

³ Fiul lui Mihnea.

fie slobozi și liniștiți din partea acestor cești. Scrisă în luna lui Septemvrie în 7, anul 7020 (– 1511)¹.

2

Doamna Voica scrie Brașovenilor despre ceștile de argint ce le avea la dâșii și nu voia să i le dea îndărăt. Ea li spune cam următoarele: V-am trimes și cartea Înălțimii Sale Craiului, care vă poruncește să-mi dați ceștile mele, „marha mea”. „Le-a cerut și fiul meu Io Mircea Voevod și n-ați vrut să i le dați nici lui, zicând că în cartea Craiului se spune să mi le dați numai mie. Dar să știți că pe Mircea Voevod, de și nu este născut din trupul meu, îl iubesc ca pe un fiu al meu, și el mă iubește pe mine tot așa. Dacă le-ați da lui, e ca și cum le-ați da mie; dați-le deci lui, căci l-am însărcinat să răspunză” despre aceasta².

---

¹ Tradus din slavonește de I. Bogdan.

² Rezumată și tradusă din slavonește de I. Bogdan.

II

Doamna Despina (Milița)¹ a lui Neagoe Basarab

Pe la 1520

Cu mila lui Dumnezeu Doamna Despina. Scrie Domnia Mea cinstiților și bunilor prieteni și vecini de aproape, județului și celor doisprezece pârgari din Brașov, și cu multă sănătate mă închin domniei voastre. Și după aceasta să fie știut domniilor voastre că a auzit Domnia Mea cum că domniile voastre ați oprit acolo la Brașov pe sluga noastră Andriaș și nu l-ați crezut că este trimes de Domnia Noastră. Deci, domniile voastre să știți și să credeți că l-am trimes la Măria Sa Craiul, cu cuvintele noastre trebuincioase, încă pe când mi-era Teodosie Voevod² în țară. Deci, să aibă credința din partea domniilor voastre și să-l lăsați în pace. Și, apoi, ce mi-ați încredințat domniile voastre de lucrul lui Furcă, că i-ar fi luat Calotă Vornicul niște svite și nu i le-a plătit, domniile voastre rugați-vă lui Dumnezeu să-mi vie fiul meu Teodosie Voevod zdravăn, și nu vom lăsa pe niciun om al domniilor voastre în pagubă, și vom plăti tot. Și Dumnezeu să vă bucure.³

---

¹ Doamna Milița Despina sau Despina Elena (cca. 1487- 1554), fiica despotului Serbiei, Ioan Brancovici, căsătorită în 1505 cu Neagoe Basarab (?-1521), Domn al Țării Românești (1512-1521) (n. ed.).

² Fiul.

³ Tradus din slavonește de I. Bogdan.